

Rättsosäkra krav i upphandlingar

Hur tänker socialnämnderna när de ber privata aktörer med ekonomiskt intresse upprätta myndighetsdokument? Helt emot Socialstyrelsens riktlinjer men tillsynsmyndigheterna duckar.

Text: Caroline Åkerhielm | [Prenumerera](#) | Debatt i SocialPolitik nr 2 2015

Som företrädare för en konsulentstödd familjehemsverksamhet står jag inför ett dilemma. Vår roll är att ge familjehem stöd och förutsättningar för att klara uppdraget från socialtjänsten. Vi är inte ett vårdföretag i ordets rätta bemärkelse – vi erbjuder inte vård, utan stöd till de som vårdar. Idag omfattas inte verksamheten av tillståndsplikt just eftersom ansvaret är begränsat till att stödja familjehemmet.

Trots detta vill kommuner allt oftare upphandla tjänster av oss som inte går i linje med vårt uppdrag. Skallkraven i upphandlingarna omfattar åtaganden som åligger socialnämnden, framförallt att upprätta myndighetsdokument och/eller skriva rapporter om det enskilda barnets utveckling i familjehemmet. Privata aktörer med ekonomiskt intresse av att barnet ska bo kvar i familjen ombeds utföra dessa uppgifter, dessutom inom ramen för en verksamhet som inte är tillståndspliktig. Det är förvånande att socialnämnden inte reflekterar mer över vilka risker och eventuella konsekvenser det innebär. Det handlar om etik och rättssäkerhet.

Vissa kommuner menar att det inte finns tydliga lagliga hinder att beställa dokumentation om det enskilda barnet från oss. Ingen tillsynsmyndighet har kunnat ge ett konkret svar på den frågan, vilket är uppseendeväckande i sig. Det vi vet är att kraven inte följer Socialstyrelsens riktlinjer och att det är ytterst tveksamt om det är förenligt med personuppgiftslagen.

Enligt Socialtjänstlagen ska dokumentation utformas med respekt för den enskildes integritet. Att be privata aktörer med uppdrag att stödja familjehem utföra dokumentation om barnets utveckling kan inte ses som respektfullt. Vid upphandlingar blir det tydligt att kommunerna tolkar lagar och rekommendationer väldigt olika. Bristen på samsyn bland kommuner och tydliga direktiv från tillsynsmyndigheter skapar en osäkerhet i hela branschen.

Likt ringar på vattnet har skullkrav en förmåga att sprida sig till kommande upphandlingar. Och den utvecklingen går fort när många kommuner upphandlar gemensamt, och rykten om nationella upphandlingar puttrar bland företagen. Det lämnar spår även bland de privata aktörerna.

Kraven i upphandlingar bidrar även till en smittoeffekt bland företagen. Alla vill ha nöjda kunder och ingen har råd att missa ramavtal i sitt geografiska område. Det gäller att leverera vad kunden vill ha, och eftersom kunden inte ser några tveksamheter i att upphandla tilläggstjänster finns det inte skäl för privata aktörer att låta bli att erbjuda dessa. Och gärna gå steget längre för att visa sig ännu lite mer serviceinriktad än sin närmsta konkurrent.

Kommuner ställer krav i en icke-tillståndspliktig bransch som om den vore tillståndspliktig. Som verksamhetsansvarig står jag inför ett moraliskt dilemma; att fortsätta följa Socialstyrelsens rekommendationer för branschen eller att följa vissa kommuners krav i upphandling för ramavtal. Det är anmärkningsvärt att de två alternativen får gå emot varandra.

caroline[at]familjehemspoolen.com

Caroline Åkerhielm är socionom, verksam inom privat konsulentstöd till familjehem.

Makten väljer att tiga

För att få ansvariga myndigheters syn på det som framförs i debatttexten tog vi kontakt med Inspektionen för vård och

omsorg/IV0, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting/SKL och bad om deras kommentarer.

Pressansvarig IV0:

"Jag är ledsen för att jag inte svarade snabbare men vi tackar nej till att kommentera texten."

Pressekreterare Socialstyrelsen:

"Som jag förstår det nämns Socialstyrelsens rekommendationer enbart som stöd för skribentens argumentation. Kritiken riktar sig väl mer mot tillsynen (IV0?) och kommunerna som upphandlar?"

Pressekreterare SKL:

"Jag kan inte utläsa att Sveriges Kommuner och Landsting nämns i texten."

Men skam den som ger sig, journalistik handlar mycket om envishet. På en pressträff om den sociala barn- och ungdomsvården som barnminister Åsa Regnér bjöd in till nyligen underströk hon kommunernas stora ansvar och sa: Det här är tung myndighetsutövning, det är allvarligt om det glider, som vi får rapporter om."

Så vi bad henne eller hennes stab om en kommentar. Efter flera veckors väntan med mejlkommunikation med pressekreteraren kom så svaret:

"Vi tackar nej denna gång. Hör gärna av dig framöver."

Vi vet inte riktigt hur vi ska tolka det här. Varför vill ingen svara?

Mejla till [socialpolitik\[at\]socialpolitik.com](mailto:socialpolitik@socialpolitik.com) och berätta vad du tror.